

LUND UNIVERSITY

Konstpedagogik och konstförmedling vid större skånska konstinstitutioner

Lindqvist, Katja

2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Lindqvist, K. (2012). *Konstpedagogik och konstförmedling vid större skånska konstinstitutioner*. Kultur Skåne.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Konstpedagogik och konst- förmedling vid större skånska konstinstitutioner

**Underlag för utveckling av regionala kultur-
pedagogiska uppdrag i Skåne**

Katja Lindqvist

april 2012

Innehåll

Uppdrag.....	3
Kultur Skånes målsättningar.....	3
Konstpedagogik och kulturpedagogik.....	5
Konstpedagogikens utveckling.....	6
Var sker konstpedagogisk verksamhet i Skåne?.....	7
Hur finansieras konstpedagogisk verksamhet i Skåne?	8
Hur sker konstpedagogisk verksamhet vid institutionerna?.....	9
Översikt, institutioner med konstpedagogisk verksamhet i Skåne.....	10
Utbildning hos konstpedagogisk personal vid institutionerna.....	13
Nätverk och befintliga samarbeten som har betydelse för det professionella fältets utveckling i Skåne	13
Forskning och forskningsnätverk samt högre utbildning relevanta för området	15
Litteratur om konstpedagogik.....	16
Förslag	18
Källor.....	23

Uppdrag

Denna rapport är sammanställd på uppdrag av Kultur Skåne. Uppdraget var att sammanställa viktiga faktorer att ta hänsyn till i samband med framtagandet av nya kulturpedagogiska utvecklingsuppdrag inom regionen. Fokus har varit på konstpedagogisk verksamhet. Den övergripande frågan för arbetet med rapporten har varit: hur kan Region Skåne vara en offensiv aktör inom det konstpedagogiska fältet? Detta innebär att jag sökt identifiera viktiga faktorer för konstpedagogikens utveckling i regionen. Det har också varit en central fråga hur konstpedagogiken som professionellt fält kan utvecklas samtidigt med det regionala uppdraget. Syftet med underlaget som rapporten utgör är att nya regionala utvecklingsuppdrag från 2013 inom det kulturpedagogiska området ska bli så bra utformade som möjligt utifrån villkor, dynamik och utveckling inom fältet för konstpedagogik.

Jag vill rikta ett tack till alla de personer och institutioner som jag varit i kontakt med under mitt arbete, och som bidragit med samtalstid och en mängd detaljerad information.

Kultur Skånes målsättningar

Region Skåne är en politisk och administrativ organisation som arbetar för utvecklingen av bland annat kultur i Skåne. Region Skåne vill exempelvis verka som koordinator, inspiratör och samlande kraft för Skånes kommuner och dessas aktörer, såsom kulturlivet. Regionen har en central roll vad gäller utvecklingen av kultur i Skåne genom kultursamverkansmodellen, som genom kulturplaner utformade i samverkan med kommuner och samråd med kulturlivets företrädare anger prioriteringar inom kulturområdet.

De nuvarande (2012) övergripande målen för Region Skånes stöd till kulturpedagogisk verksamhet är följande ("Regionala kulturpedagogiska uppdrag", webbsida, Kultur Skåne):

- samordning och tydlighet när det gäller de regionala kulturpedagogiska resurserna
- geografisk tillgänglighet och spridning
- större anpassning till profilområden och andra regionala uppdrag, handlings- och utvecklingsplaner inom de olika kultur- och konstområdena
- större flexibilitet när det gäller att använda den kulturpedagogiska kompetensen inom Regional utveckling.

I kulturplanen för Skåne identifieras konst- och kulturfrämjande verksamhet som ett av regionens strategiska utvecklingsområden:

Region Skåne vill

- fortsätta utvecklingsarbetet inom ramen för konst och kulturfrämjande verksamhet
- Samverkan med andra konst- och politikområden ska utvecklas så att både konsten, de professionella kulturutövarna, delaktigheten i de olika målgrupperna och kulturens roll i den regionala utvecklingen stärks. (*Regional kulturplan för Skåne 2011-2012*, s 18)

I kulturplanen anges även vad regionens konstfrämjande verksamhet innehåller och syftar till:

I den konstfrämjande verksamheten ingår att bredda intresset för bildkonst, stärka konstens ställning och främja samarbetet mellan utövare, institutioner och andra aktörer. Den konstfrämjande verksamheten ska arbeta med informationspridning, nätverk,

omvärldsanalyser och rapporter samt stödja och utveckla det konstpedagogiska arbetet i regionen och rikta en del av arbetet mot målgruppen barn och unga. Inom ramen för verksamheten sker kunskapsseminarier, kompetensutvecklingsinsatser, förstudier, kartläggningar och konceptutveckling i dialog. (*Regional kulturplan för Skåne 2011-2012*, s 40)

De åtta områden som i Skåne enligt kulturplanen för 2012 är prioriterade är (*Regional kulturplan för Skåne 2011-2012*, s 8):

- förbättrade villkor för konstnärligt skapande
- ökat deltagande i kulturlivet
- ökad tillgänglighet
- utveckling av kulturlivet med särskilt fokus på barn och unga
- ökad samverkan mellan kultur och andra samhällsområden/politikområden
- stimulans av det interregionala, internationella och interkulturella samarbetet
- stärkt dialog inom kultursektorn
- stärkt kunskapsutveckling och forskning

Vissa av dessa kulturpolitiskt prioriterade områden i Skåne är särskilt centrala för området strategiskt publikarbete ("Strategiskt publikarbete", webbsida, Kultur Skåne),

- ökat deltagande i kulturlivet
- ökad tillgänglighet
- utveckling av kulturlivet med särskilt fokus på barn och unga
- stärkt dialog inom kultursektorn
- stärkt kunskapsutveckling och forskning

Region Skåne anger också på sin hemsida hur målen gällande kunskapsutveckling och forskning knutet till olika områden ska ske, i detta fall knutet till konstpedagogik och publikarbete:

Kunskapsbasen om aktuell forskning inom exempelvis kommunikation, konstpedagogik och marknadsföring ska förstärkas inom publika verksamheter. Kulturnämndens relationer med universitet och högskola och mötet mellan konst- och kulturpolitik genom kompetens- och kunskapsutbyten ska utvecklas. Dialogen med befintliga och nya publikgrupper ska utvecklas genom ökad kunskap om och intresse för samtidskonst, konsthantverk och form och design. ("Strategiskt publikarbete", webbsida, Kultur Skåne)

Idag består det publikstrategiska utvecklingsarbetet inom bildkonst och form inom Region Skåne av ("Strategiskt publikarbete", webbsida, Kultur Skåne):

- regional kulturpedagogisk verksamhet
- kompetensutveckling
- nätverk
- KOP - nätverk för konst och publikfrågor

Bland de kulturpolitiskt prioriterade områdena arbetar man inom bildkonstens och formens område med ett antal utvecklingssatsningar. Inom ramen för kulturnämndens satsningar på bildkonstens infrastruktur, i vilket också formområdet ingår, genomförs under 2011-2012 ett antal förstudier, kartläggningar, analyser och konceptutvecklingsprocesser vars resultat ligger till grund för nämndens fortsatta prioriteringar under kommande år, vilket kommer att

synliggöras i den regionala kulturplanen och beaktas i den årliga budgetprocessen ("Kulturplanen - från ord till handling", webbsida, Kultur Skåne). De specifika projekt som pågår 2012 är:

- Konstens vecka – barn och unga
- Skapande Skola – bildkonst och form i Skåne
- Kartläggning av konstföreningar i Skåne
- Tillgängliggöra Öresundsregionens bild- och formutbud
- Resurscentra bildkonst
- Nätverksutveckling textil konst i Skåne
- Nätverk konstrundor i Skåne
- Visualisering/digitalisering /ny teknik – bildkonst
- KOP-nätverkskonferens samt förslag till skånskt konstpedagogiskt nätverk

Region Skåne har stöd från Statens kulturråd för regional konskonsulentverksamhet med att uppdrag att främja människors möjligheter att möta konst. Detta gör man inom Kultur Skåne genom att stödja kompetensutveckling, tillgänglighet, nätverk, och skolans roll i detta. Konstkonsulentverksamheten är ett ramverk för regionens satsning på kulturpedagogisk verksamhet och publikarbete; detta görs genom koordinering över kulturområdena vad gäller barn och ungas tillgänglighet, samt en stärkning av bildkonstens infrastruktur, bland annat i samarbete med Konstfrämjandet Skåne. Denna rapport och detta uppdrag är en del av regionens denna satsning på att stärka konstområdets infrastruktur.

Konstpedagogik och kulturpedagogik

Begreppet kulturpedagogik rymmer både kulturarvs- och museipedagogik som konstarternas pedagogik. Det finns därför ingen självklarhet i avgränsningen av vad som ingår i begreppet kulturpedagogik. I engelskspråkiga länder refererar begreppet *art education* till konstarternas pedagogik, där en stor del av verksamheten sker inom utbildningsväsendet, dvs undervisning i eller genom konstarterna (Bresler 2007). *Museum* respektive *gallery education* används för sådan pedagogisk verksamhet som sker på museer och konsthallar (Hooper-Greenhill 1991). Syftet i denna rapport har inte varit att reda ut relevanta begrepp på svenska och andra språk, utan främst att peka på att begreppet kulturpedagogik innefattar komplexitet.

Denna mångfald inom det av Region Skåne använda begreppet kulturpedagogik är viktig att uppmärksamma, eftersom det vid utformning av generella uppdrag med mera kan skapas spänningar ifall inte den faktiska kulturpedagogiska verksamheten ges frihet att verka utifrån specifika villkor som institutionen och de aktuella utställningar och liknande som man arbetar med tas hänsyn till.

Kultur Skåne har under en mängd år stött kulturpedagogisk verksamhet, framförallt institutioner med någon form av samlingar, men sedan 2010 har dock verksamhet som inte har några samlingar också fått kulturpedagogiskt stöd. Det har också funnits möjlighet att få stöd till andra former av kulturpedagogiska projekt, där konstpedagogik i betydelsen konstarternas pedagogik även givits resurser. Det är svårt att hitta dokumentation kring kriterierna för storleken på specifika stödbelopp för kulturpedagogiskt uppdrag; dessa varierar

en del. Det kulturpedagogiska stöd som från regionen getts till olika institutioner har dock tydligt bidragit till skapandet av pedagogisk verksamhet vid kulturinstitutioner som en naturlig del av verksamheterna. Pedagogisk verksamhet är på många institutioner idag en del av den grundläggande verksamheten, både hos sådana som erhåller kulturpedagogiskt stöd som sådana som inte erhåller sådant. Detta pekar på att Region Skånes långvariga stöd till kulturpedagogik har fått som effekt en syn på pedagogik som en central del av kulturinstitutioners verksamhet.

Det finns en mängd olika utmaningar och metoder inom det kulturpedagogiska fältet. Konstpedagogiskt arbete färgas av att det pedagogiska underlaget är bilder eller konstverk, men det finns en stor spännvidd även inom konstpedagogiken. Väsentligt för konstområdet är bland annat det arbete som bedrivs pedagogiskt med att träna barn och vuxna i att se och tolka bild. Samtidskonst behöver delvis andra arbetssätt än äldre konst. Tillfälliga utställningar innebär kortare planeringstider än utställningar som baseras på samlingar, eller permanenta utställningar. Olika typer av utmaningar inom konstpedagogikens område finns diskuterad och analyserad i en mängd litteratur, som redovisas i avsnittet Litteratur om konstpedagogik. Denna litteratur diskuterar de specifika angelägenheter som är aktuella inom konstpedagogik vid dagens konstinstitutioner och med den utveckling vi ser i samtidskonsten, och definierar konstpedagogikens fält.

Gemensamt för många samtidskonstnärer, och genom detta i förlängningen verksamhet vid konstinstitutioner som visar samtidskonstutställningar, är till exempel ett intresse för interaktion med publiken inom ramen för både konstverk och konstnärliga processer. Institutioner som arbetar med visning av samtidskonst har också det gemensamt att verken till viss del produceras specifikt för utställningen, vilket ger unika möjligheter till publik interaktion under olika aktuella utställningsprojekt, något som får stor betydelse för konstpedagogisk verksamhet. Detta är en central faktor som särskiljer konstpedagogiskt arbete utifrån samtidskonst från konstpedagogik baserad på äldre konst, men framförallt från kulturarvs pedagogik. Litteraturen och publikationerna inom området pekar tydligt ut konstpedagogikens olika delområden, dels knutet till konstinstitutioner och dels knutet till utbildning, men också möjliga bryggor dem emellan.

Konstpedagogikens utveckling

Under det senaste decenniet har mycket hänt inom konstpedagogikens område, och mer generellt inom kulturpedagogikens område. Viktiga nationella, länsvisa respektive kommunala satsningar har *Skapande skola* och *Kultur i vården* varit.¹ Samtidigt har Region Skånes stöd till regionala kulturpedagoger varit viktigt för att kulturpedagogisk verksamhet vid institutioner har kunnat genomföras och uppfattas som en central del av konst- och kulturinstitutioners verksamhet. Det har producerats publikationer kring forskning och praktik vid institutioner, som ger en bas att arbeta vidare ifrån på institutioner och andra platser där kulturpedagogiken är aktuell. Hur konstpedagogiken kan utvecklas vidare från den

¹ Flera av de rekommendationer som Lena Aulin-Gråhamn tar upp i sina publikationer, se s 17 i denna rapport, har kommit till uttryck i regeringens satsning på *Skapande skola*. Se även hänvisning till *Skapande skola*-satsningen i avsnittet Källor.

inledningsvis expansiva och nuvarande etablerade institutionella närvaro är en fråga både för de som aktivt arbetar med konstpedagogik och för Region Skåne, som här utifrån kommuners stöd till daglig pedagogisk verksamhet och utveckling vid konstinstitutioner har en möjlighet att stimulera och stöda den riktning som den konstpedagogiska professionen och forskningen anger. Som nämnts är konstområdet överlag expansivt i Skåne, konstverksamheten blir fler och större, och de institutioner och andra verksamheter som finns i Regionen är starka i ett nationellt perspektiv. Samtidigt kvarstår den angelägna målsättningen att få fler att ta del av konstutbudet (liksom kulturutbudet generellt), och här har publikarbete och pedagogiskt arbete en central funktion.

Vilken typ av kunskap behövs för att säkra utvecklingen i Skåne inom konstpedagogik? Delar av svaret på denna fråga har ovan förts fram: kunskap om var vi står idag, och varför det ser ut som det gör. Kultur Skånes olika utvärderingar av dagens infrastruktur, aktiviteter och stöd, samt arbetet med att ta fram förslag till hur kultur- och konstpedagogiken framöver kan utformas är en typ av kunskap. En annan typ av kunskap gäller vad som kännetecknar konstpedagogiken respektive kulturpedagogiken, så att centrala element och villkor kan identifieras, och de som aktivt arbetar med och forskar om dessa genom ny praktik och reflektioner kan visa på särskilda utmaningar, dilemman, och möjligheter. Resten av denna rapport ger vidare svar på frågan om vad som behövs för att säkra utvecklingen inom konstpedagogiken i regionen, men de mest centrala svaren behöver ges av praktiker och forskare inom området, i dialog med Kultur Skåne och Regionen. Dessa svar kan ges från detta datum framåt genom mer direkt kommunikation än det som denna rapport representerar.

Var sker konstpedagogisk verksamhet i Skåne?

De institutioner som idag har kulturpedagogiskt utvecklingsuppdrag inom konst- och bildområdet är

- Landskrona museum (kommunalt)
- Malmö konstmuseum (kommunalt)
- Moderna museet Malmö (statligt)
- Wanås Konst (privat)
- Ystads konstmuseum (kommunalt)

Etablerade andra konstinstitutioner utan regionalt kulturpedagogiskt uppdrag är

- Dunkers kulturhus, Helsingborg (kommunalt)
- Lunds konsthall (kommunalt)
- Malmö konsthall (kommunalt)
- Skissernas museum (Lunds universitet)
- Kristianstads konsthall (kommunal)

Kristianstads konsthall har kommunal finansiering, men drivs av Regionmuseet Kristianstad, en stiftelse med kommunen, regionen samt Skånes hembygdsförbund som huvudmän. Regionmuseet har kulturpedagogiskt uppdrag, men inte inom området konst och bild.

Konsthallens pedagogiska verksamhet bedrivs delvis genom konstpedagog som är anställd vid Regionmuseet.

Tomelilla och **Falsterbo konsthallar** har konstpedagogisk verksamhet, och omnämns på Kultur Skånes sida om regional kulturpedagogik. Ytterligare andra organisationer har konstpedagogisk verksamhet i någon form, men inte i den omfattningen att det finns personal varaktigt anställd som arbetar med förmedling och pedagogik systematiskt.

Hur finansieras konstpedagogisk verksamhet i Skåne?

Det är inte någon markant skillnad i omfattningen pedagogisk personal vid institutioner som har regionala medel jämfört med sådana som inte har sådana. Verksamhetsbidrag från huvudmän går till grundläggande (ordinarie) verksamhet vid de olika institutionerna, där daglig kontakt med olika besöksgrupper sker, men där också nya idéer för utveckling av verksamheten föds. Huvudmännens finansierade verksamhet möjliggör i olika omfattning även fortbildning och utveckling av det pedagogiska arbetet. Det är dock svårt att kvantifiera omfattningen av denna typ av utvecklingsverksamhet. Den kan ofta vara kvalitativ, exempelvis genom att pedagoger ges möjlighet att delta aktivt i utvecklingsarbetet med nya utställningar. Samtidigt innebär denna utveckling av det pedagogiska arbetet en institutionsintern utveckling, att jämföra med en extern där pedagoger kan ta del av hur andra institutioner arbetar.

För vissa institutioner har regionalt stöd till kulturpedagogik över flera år varit ett stöd i utvecklingen och framförallt omfattningen av deras pedagogiska verksamhet. Så hade pedagoger regionalt uppdrag för mer än tio år sedan vid exempelvis Malmö konstmuseum och Wanås Konst. Dessa regionala pedagoger har verkat vid sidan av annan pedagogisk personal (bl a intendenten för förmedling) vars arbete helt finansieras av huvudman. Idag sker utveckling av den pedagogiska verksamheten med stöd av regionala uppdrag hos de institutioner som har sådana, vilket är ungefär hälften av de i rapporten nämnda institutionerna. De övriga institutionernas utvecklingsarbete finansieras genom ordinarie verksamhetsmedel eller genom projekt som är externt finansierade.

Det kan konstateras att pedagogisk verksamhet vid institutionerna har blivit mer omfattande under det senaste decenniet. Region Skånes stöd har rimligtvis bidragit väsentligt till denna utveckling. På flera institutioner har nya chefer som tillträtt under 2000-talet initierat eller stimulerat utvecklad pedagogisk verksamhet. De regionala tjänster som 2009 omvandlades till uppdrag har medfört att kommuner och huvudmän gått in och finansierat den pedagogiska verksamhet som tidigare gavs stöd från Regionen. Även om denna omställning inte var oproblematiserad, stödjer dock kommuner och huvudmän idag i högre grad än tidigare den dagliga pedagogiska verksamheten vid institutionerna. Utöver anslag från huvudmän bekostas specifika pedagogiska projekt som möjliggör anställning av extra personal på projektbasis av olika bidragsgivare, exempelvis staten och EU men även privata fonder.

Det pågår i Skånes kommuner verksamheter som är relaterade till konstpedagogisk verksamhet, men som inte organiseras av konstinstitutionerna. Dessa finansieras av offentliga aktörer. För det första finns *kulturskolor* i alla skånska kommuner. Dessa bedriver viktig

kursverksamhet för barn och unga inom det konstnärliga området med kommunen som huvudman. Vidare bedrivs inom skolans regi i alla kommuner olika former av *Skapande skola-projekt*, som finansieras med statligt stöd. *Skapande skola* är en statlig satsning som möjliggör för skolor att utifrån deras önskemål samarbeta exempelvis med konstinstitutioner. Dessa projekt involverar i flera fall i denna rapport listade institutioner. Dessa projekt uppkommer genom initiativ från skolan, och är därför en möjlighet att stärka interaktion mellan skolan och konstinstitutioner, men utan större möjlighet att initiera samarbete från konstinstitutionernas sida.

Arbetsbelastning och underbemanning leder i vissa fall till att personalen vid institutioner har svårt att söka projektmedel för pedagogisk verksamhet, men vid de flesta institutioner är detta något som är en prioritet med stöd från ledningen för institutionen.

Hur sker konstpedagogisk verksamhet vid institutionerna?

Sammanfattningsvis är kärnan i den konstpedagogiska verksamheten:

- visningar för grupp av utställning (inkl samling) med pedagog (erbjuds av alla institutioner; inkl specialvisningar och program med återkommande möten)
- skapande verksamhet med pedagog i grupp, knutet till någon form av tema/frågeställning
- lärarhandledningar till utställningar
- foldrar, utställningstexter och annat informationsmaterial
- skraddarsydda verksamheter för grupper utifrån projektuppdrag eller samarbete; kortvariga eller långvariga
- öppna visningar av utställning (inkl samling)
- öppen verkstads-/ateljéverksamhet för barn och vuxna
- programverksamhet för barn och vuxna; allt ifrån föreläsningar till kurser
- medverkan av pedagogisk personal vid utformningen av nya utställningar

Den centrala konstpedagogiska verksamheten vid alla institutioner är visningar av utställningar och samlingen. Till detta har de flesta skapande verksamhet i ateljé/verkstad, oftast tillsammans med pedagog. Även öppen ateljéverksamhet finns vid flera institutioner framförallt under helger och lov. Utöver detta består konstpedagogisk verksamhet av olika former av programverksamhet knutet till specifika utställningar. Enskilda längre projekt finns också, vissa med skapande skola-medel, andra med andra typer av finansiering. I dessa fall konstrueras programmen i samarbete med de organisationer som företräder grupperna.

Alla institutioner har öppna visningar för vuxna under veckan och på helgen, lovprogram för barn, utöver pedagogisk verksamhet för grupper, både vuxna och barn. Institutionerna ger också lärarvisningar knutna till olika aktuella utställningar som del av den pedagogiska verksamheten. Flera institutioner har arbetat med Konst i vården, men detta har inte skett inom den pedagogiska verksamheten. De flesta institutioner deltar i projekt med finansiering från den statliga satsningen Skapande skola. Dessa medel fördelas av staten (Statens

kulturråd) genom kommunerna till skolorna, som själva utformar förslag och tar initiativ där ofta olika kulturverksamheter inom kommunerna blir delaktiga.

De flesta av institutionerna har samarbeten med högre utbildningar genom att praktikanter från högskoleutbildningar erbjuds praktik på institutionen. Institutioner med regionalt kulturpedagogiskt uppdrag ger lärarfortbildning inom sitt uppdrag. 2011 genomförde det skånska konstpedagogiska nätverket en lärarfortbildningsdag på Kristianstads konsthall där totalt 52 lärare och konstpedagoger deltog.

Vissa av institutionerna använder audioguider, medan andra inte använder sådana p g a höga kostnader och begränsningar i möjligheter att påverka utformningen. Flera institutioner arbetar också med längre projekt som löper under exv en utställnings hela visningslängd. De flesta men inte alla institutioner har ateljé/verkstad. De som inte har sådan arbetar framförallt med visningar där grupper möter en pedagog. De kommunala institutionerna har ett tydligt kommunalt uppdrag att agera uppsökande, och aktivt finnas tillhands för olika grupper i samhället i kommunen och ev kranskommuner. Flera av institutionerna samarbetar med konstnärer från regionen som ett sätt att komplettera de internationella konstnärer de samarbetar med, både vad gäller utställningar och pedagogisk verksamhet.

Den pedagogiska verksamheten vid institutionerna har utvecklats mycket under senare år. På många av institutionerna har volymen pedagogisk verksamhet vuxit kraftigt de senaste åren. I många fall baseras detta på en uttalad målsättning och engagemang i frågan om pedagogik från institutionsledningen. Utvecklingen av den pedagogiska verksamheten sker nära det dagliga arbetet. I det dagliga arbetet kan diskussioner med lärare och andra nyckelpersoner i kontakten mellan besökande grupper ske, och kontakter som etablerats kan över tid utvecklas utifrån idéer om andra former av samarbeten eller pedagogiska verktyg och arbetsmodeller. Även utbyte med andra inom det egna professionella fältet (konstpedagogik, kulturpedagogik, museipedagogik) är viktigt för kunskaps- och erfarenhetsutbyte som direkt kan införas i det egna arbetet.

Översikt, institutioner med konstpedagogisk verksamhet i Skåne

De här nämnda institutionerna med konstpedagogisk verksamhet lyfter fram att Skåne idag är en stark region nationellt vad gäller samtida konst. I Malmö finns en av landets konsthögskolor, det finns flera *konstrundor* som samlar många besökare, och Moderna museet. Framförallt Malmö har vidare en stark gallerimarknad för samtidskonst. Region Skånes tidigare stöd till kulturpedagoger på ett antal museer och konstinstitutioner i Skåne har haft stor betydelse för pedagogikens status och roll vid kultur- och kulturarvsinstitutioner i regionen. De senaste åren har nya chefer tillkommit på flera håll som aktivt verkat för pedagogikens utveckling, och Skapande skola-medel från statligt håll har skapat samarbetstillfällen för flera institutioner kring konst. Konstpedagogiken tycks idag ha en relativt etablerad roll vid de i denna rapport nämnda institutionerna, oavsett regionala uppdrag eller ej. Idag sker intressant utveckling vid institutioner som både har och inte har regionala kulturpedagogiska uppdrag, vid institutioner som har konstsamlingar och sådana utan.

Nedanstående tabeller är endast avsedda att ge en översikt över de inom det konstpedagogiska fältet verksamma institutioner. De siffror som här återges skiljer sig åt vad gäller underlag, exempelvis vad gäller beräkning av antal besökare och antal aktiviteter. Detta eftersom olika institutioner har olika sätt att räkna besökare. Besökare kan innebära olika saker vid olika institutioner; vid vissa räknas endast besökare till utställningar, medan vid andra räknas besökare till institutionen. Dessa siffror ger alltså endast en uppskattning av omfattningen och inriktningen på verksamheter vid de olika institutionerna, och är endast delvis direkt jämförbara.

Institution (a)	Antal utställn. 2011	Årsverken pedagoger	Besökare	Antal visn barn-gr (b)	Fortbildningar (pedagoger + andra)	Antal deltagande barn i pedagog. aktivitet	Öppen ateljé-verksamh.	Andra visn och progr. verks.
Dunkers kulturhus	11	4,3, varav 1,3 på Kulturskolan; 3 på utställningsavd.	18 726 (c)	165 varav 80 Kulturskol.	1 (d) + 2 vid Kulturskolan	4 680 (e)	ja	314 + 500 v Kulturskolan
Falsterbo konsthall	10	1,75	14 764	45		569	nej	21
Landskrona museum	20	Museilektor 1; museipedagog 0,2 + 0,2 timanställn.; timanställda 0,2.	38 925	209	1 (d) + 3 / 80 personer	4 258	ja	15
Lunds konsthall	5	Intendent f förmedl. 0,5; pedagog 0,75; timanställda 0,2.	63 429	89	(d)	1 547	ja	126(f)
Malmö konsthall	10	Projektledare 0,6; utställn.ass. 1,95 varav 1,05 konstnärer; timanst. 0,25.	172 442	302	4-6 per år	öppen ateljé c. 100/dag	ja	524 (g)
Malmö konstmuseum	8	Intendent förmedling 1; övriga intendent <0,1; timanställd pedagog <0,1.	125 215 varav 59 037 fr förskola/skola (h)	110	(d)	1 013	nej	96
Moderna museet Malmö	8	Intendent förmedling 1; konstpedagog 1; timanställda 0,65.	76 000	59 (i)	11 dagar/ 250 lärare	2 229	ja	135 (j)
Skissernas museum	7	Intendent 0,1; konstped. 0,5 + projektanst 0,5; timanställda 0,2.	21 653	99		1 886	endast grupper	373(k) + 45 progr.v
Wanås Konst	5	Verks.led. 0,3; konstped. 1; utst. ass. 0,3; guide-pool 0,2.	80 000	264	3 dagar/ 117 deltagare	3 193	ja under säsong	
Regionmus Kristianstad med K-stads konsthall	25	2,75 varav 1 konstpedagog .	160 682	552	25 dagar/ 615 pedagoger	15 814	ja	323
Ystads konstmuseum	9	Konstped. barn o unga 0,75; konstped. vuxna 0,75.	32 468	98	4 dagar, 115 deltagare	1 971	ja	93

- (a) Information om konstpedagogisk verksamhet vid Tomelilla konsthall har inte delgetts författaren, varför institutionen inte finns med i sammanställningen.
- (b) Visningar enbart eller visning + skapande verksamhet.
- (c) Totala antalet utställningsbesökare registrerade via receptionen
- (d) 1 fortbildningsdag arrangerad av det konstpedagogiska nätverket i Skåne i Kristianstad konsthall.
- (e) Barn och unga i pedagogisk verksamhet via reception och pedagoger
- (f) Inkl specialvisningar, offentliga visningar och annan programverksamhet.
- (g) Inkl visningar för vuxna och workshops/aktiviteter för barn och unga.
- (h) Gäller museerna på Slottsholmen
- (i) Årsredovisning, s 17, exkl lovvisningar, inkl förskola.
- (j) Årsredovisning, s 20f, 23, visningar för vuxna grupper, öppna visningar samt föredrag.
- (k) Visningar för grupper andra än förskola/skola + skapande verkstad grupper. Ej allmänna visningar.

Institution	Huvudman	Regionalt kulturpedagogiskt uppdrag	Finansiering pedagogisk verksamhet	Kostnad för pedagogisk verksamhet	Pedagogisk specialitet
Dunkers kulturhus	kommun	nej	kommun	fri entré f skolgrupper, visningar/workshop 550 kr/tim	audioguiden, film
Falsterbo konsthall	kommun	nej	kommun	visningar gratis, 40-60 kr för workshop	
Landskrona museum	kommun	Ja; anv. till direkta omkostn. knutna till uppdraget	kommun, region	grupper utanför Landskrona, Kävlinge, Svalöv fri entré till museet	Poem Express
Lunds konsthall	kommun	nej	kommun	grupper utanför kommunen fri entré till konsthallen	gratis kataloger, audioguide till offentlig konst
Malmö konsthall	kommun	nej	kommun, projektmedel fr EU	grupper utanför kommunen fri entré till konsthallen	uppsökande verksamhet
Malmö konst-museum	kommun	ja	kommun, region	alla besökande grupper, pris beroende på grupp och tid	
Moderna museet Malmö	staten	Ja; används till direkta omkostnader knutet till uppdrag	kommun, stat, region, privat (sponsor)	Alla besökande grupper, öppen ateljéverksamh. gratis. Fri entré under 19.	Zon Moderna
Skissernas museum	Lunds universitet	nej	universitet, Skapande skola	Alla besökande grupper	Skiss-arkiv, universitetsutbildn.-samarbete
Wanås Konst	privat	ja	kommun, region, projektbidrag fr olika håll	Alla besökande grupper, specialprogram utifrån projektfinansiering	Utomhuspedagogik, skulpturparken allmänt tillgänglig
Regionmuseet Kristianstad med K-stads konsthall	kommun, region, Skånes Hembygdsförbund	ja	region, Regionmuseets huvudmän	Fri entré, kostnad för grupper utanför Skåne	Skulpturvandringar i Kristianstad
Ystads konst-museum	kommun	ja; anv. till 20% av tjänst +omkostnader	kommun 60%, region 40%	Grupper utanför Ystad, 300 kr för visningar, 400 kr för visningar + verkstad	

Utbildning hos konstpedagogisk personal vid institutionerna

Utbildningsnivån hos konstpedagogisk personal vid konstinstitutionerna i Skåne är hög. Alla intendenterna och flera av pedagogerna vid institutionerna har konstvetenskaplig högskoleutbildning, flera har även andra universitetsstudier bakom sig, exempelvis i konst- eller kulturpedagogik eller näraliggande ämnen som pedagogik och psykologi. De som inte haft konstvetenskap som huvudämne för akademiska studier har haft andra humanistiska ämnen som etnologi som huvudämne, eller läst flera olika ämnen. Vidare har vissa pedagoger konstnärlig högskoleutbildning. Att inte konstpedagogisk utbildning är så vanligt förekommande beror på att sådan specifik utbildning finns i relativt begränsad omfattning i Sverige, något som redovisas i avsnittet om forskning och utbildningar.

Nätverk och befintliga samarbeten som har betydelse för det professionella fältets utveckling i Skåne

Utöver stödstruktur som kulturpedagogiskt nätverk (KPN) i Skåne, som Region Skåne stött under de närmaste decennierna, finns andra självständigt utvecklade strukturer inom det kulturpedagogiska området.

I Skåne finns sedan mer än ett decennium ett nätverk av institutioner som arbetar med samtidskonst, där kontakterna och erfarenhets- och kunskapsutbyte men också aktiviteter som fortbildningsdagar varit centrala. Detta är ett viktigt nätverk för de allra flesta av konstpedagogerna och bildades under sent 1990-tal. Medlemmar i nätverket är pedagoger vid Lunds konsthall, Dunkers kulturhus, Malmö konstmuseum, Malmö konsthall, Wanås Konst, Ystads konstmuseum och Kristianstads konsthall och Moderna museet Malmö. Nätverket arbetar konkret med att göra en fortbildning för lärare och konstpedagoger. Denna fortbildning äger rum en gång om året på någon av institutionerna sedan mitten av 2000-talet. En del av regionens stöd till kulturpedagogik vid institutionerna går till arbetet med dessa fortbildningsdagar.

Det finns också ett regionalt nätverk av pedagoger som arbetar med uppsökande verksamhet, där behovet tycks vara att diskutera specifika gemensamma frågor. Vidare finns ett nätverk av kultursamordnare för barn och unga i Skåne, med bas i Skånes samtliga kommuners barnkultursamordnare.

Vissa institutioner och enskilda är också med i andra nationella eller internationella nätverk:

- FUISM är Föreningen för pedagogisk utveckling i svenska museer, och ordnar olika aktiviteter i Sverige. FUISM har aktiva medlemmar från museer i Skåne.
- InSEA Sverige är en förening knuten till InSEA, International Society for Education through Art, som etablerades 1951 och har många internationella medlemmar, och är knutet till UNESCO. Pedagoger vid skånska konstinstitutioner är medlemmar av den svenska föreningens styrelse. Föreningen erbjuder medlemmar aktiviteter i Sverige och deltagande på InSEAS internationella konferenser och kongresser.
- CECA – Committee for Education and Culture Action, en av ICOMs äldsta internationella kommittéer. CECA organiserar internationella konferenser inom

området kultur- och museipedagogik. Personal vid några konstinstitutioner i Skåne är medlemmar.

- KOP – nätverket för konst och publik, genomförde under 2008, 2009 och 2010 konferenser med fokus på hur konstinstitutioner kan utveckla sitt publikarbete. Nätverket består av representanter från Moderna museet, Nationalmuseum, statens konstråd, Riksställningar samt Region Västra Götaland och Region Skåne. KOP-nätverket definierar för tillfället om sina verksamhetsmål. Alla de som deltagit i de tre konferenser som nätverket genomfört ingår i ett lösare nätverk av professionella som intresserar sig för utvecklingen av konstpedagogik i Sverige eller Norden.

Dessa nätverk pekar på särskilda behov av erfarenhetsutbyte mellan pedagoger som inrymmer samtidskonst som del av sin pedagogiska och publika verksamhet som inte täcks inom det bredare samarbete och erfarenhetsutbyte som sker inom det kulturpedagogiska nätverket (KPN) i Skåne. KPN-nätverket är samtidigt även av stor vikt för flera av dem som arbetar med pedagogisk och publik verksamhet vid institutioner som inte enbart arbetar med samtidskonst. Ystads konstmuseum har 2012 ett uppdrag från Kultur Skåne att föreslå hur detta nätverk skulle kunna utvecklas så att konstpedagogiken i regionen stärks.

Två av konstinstitutionerna, Dunkers kulturhus och Landskrona museum anger vidare att de har positiva effekter av samarbete med eller koppling till den kommunala kulturskolan. Kulturskolan i Helsingborg är de facto en del av Dunkers kulturhus' organisation, medan konstpedagogen på Landskrona museum och konsthall även är verksam som konstpedagog på kulturskolan i kommunen. Kulturskolorna har ett nätverk i regionen, som de själva anger fungerar väl (Nätverket Skånes Musik- och kulturskolor).

Utöver de nätverk som konstpedagoger i Skåne är aktiva inom finns en rad andra nätverk nationellt och internationellt. Konstpedagoger i Väst är ett nätverk för pedagoger vid konstinstitutioner i Västra Götaland. Detta nätverk drivs av konstkonsulenterna i regionen, och under 2012 är Nordiska akvarellmuseet värdinstitution för nätverkets arbete. Nordiska akvarellmuseet har de senaste åren varit aktiva inom konstpedagogisk verksamhet och utveckling i Västra Götaland.

Det finns givetvis internationellt en mängd nätverk relaterat till konstpedagogik, museipedagogik och relaterade områden. Här nämns bara några som har uppmärksammats under arbetet med rapporten.

- Med bas i Norge finns föreningen Norsk publikumsutvikling, som arbetar för att främja publikutveckling och bredda deltagandet vid norska kulturorganisationer.
- Arts Marketing Association är en medlemsorganisation baserad i Storbritannien med syfte att stimulera marknadsföring av och publikutveckling vid kulturorganisationer. AMA arrangerar bland annat en årlig konferens.
- engage är ett brittiskt nätverk för konstpedagogik vid konstinstitutioner. De genomför årligen ett antal aktiviteter.

Vid de museer som har samlingar är kontakten med andra konstmuseer som exempelvis lånar verk viktiga för nya influenser och erfarenhets- och kunskapsutbyte. Intendenterna vid dessa

museer reser en del till sådana samarbetsparter nationellt och internationellt, och tar då del av utställningar på museet och i närliggande konstinstitutioner. Möjlighet att resa inom tjänsten och ta del av andra institutioners verksamhet är dock begränsad för de flesta pedagoger. Denna form av kunskaps- och kompetensutbyte är därför begränsat bland dem som arbetar med konstpedagogik i stort. Pedagoger liksom intendenten går också själva privat mycket på museer och utställningar, och tar på så sätt del av vad man erbjuder på andra museer. Vissa menar också att det finns ganska mycket att hämta på nätet från andra museer.

Cresco var ett strategiskt kompetensutvecklingsprojekt mellan sex regionala museiorganisationer (Västarvet, Regionmuseet Kristianstad, Östergötlands Länsmuseum, Länsmuseum Halmstad, Länsmuseum Varberg och Kulturen i Lund) som bedrevs 2010-2011. Det stöddes ekonomiskt av EUs socialfond (ESF). Detta projekt var inte främst ett konstpedagogiskt projekt, men relaterar till publikarbete och relationen till museernas publik, och är ett intressant exempel i regionen på samarbete inom museisektorn utifrån EU-medel.

Forskning och forskningsnätverk samt högre utbildning relevanta för området

Tidigare var Anna-Lena Lindberg aktiv forskare vid Institutionen för konstvetenskap vid Lunds universitet, och då hon var verksam där fanns en diskussion om konstpedagogik i regionen. Vid Malmö högskola har tidigare getts kurser i estetik och skolan, då Lena Aulin-Gråhamn var verksam där. Idag finns ingen vid dessa institutioner som i motsvarande grad genom sin forskning i regionen belyser konstpedagogik.

Helene Illeris, professor vid högskolan i Telemark samt knuten till Danmarks Pædagogiske Universitetsskole vid Århus universitet är den forskare som i närområdet arbetar med konstpedagogik specifikt. Hon har bidragit till flera forskningspublikationer inom samtidskonstområdet, och är den som i Skandinavien är främsta forskningsauktoritet på området. Helene Illeris är projektledare för CAVIC-nätverket, som är ett mångvetenskapligt nätverk av forskare intresserade av visuell pedagogik i Norden och de baltiska länderna, med bas i Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Århus universitet.

Vid Stockholms universitet ges kurser i konstpedagogik, (Konstpedagogik I-IV; om 7,5 hp vardera) (Konstpedagogik II; 7,5 hp). Dessa kurser ges på deltid på distans. Kurserna ges av Institutionen för etnologi religionshistoria och genusvetenskap, Centrum för de humanistiska ämnenas didaktik.

Vid Malmö högskola ges kurser inom bildpedagogik och estetiska läroprocesser och kultur knutet till pedagogik i förskola och skola, bland annat Ateljéristautbildning – kulturpedagogik för förskola och skola. Flera kurser ges vid institutionen Kultur – Språk – Medier (KSM) vid fakulteten Lärande och Samhälle (LS). Vid Lunds universitet bedrivs inte längre konstpedagogisk forskning eller utbildning.

Viss forskning om och utbildning i bildpedagogik sker idag vid Lärarhögskolan, Stockholms universitet, Konstfack, och Umeå universitet. Vid Malmö högskola ges kursen Kreativitet, konst och pedagogik om 15 hp på avancerad nivå, med fokus på konstnärliga uttrycksätt och pedagogik.

2002-2003 genomfördes i Kulturrådets regi ett konstpedagogiskt seminarium som ett pilotprojekt. Det samlade både utövare och forskare till ett antal seminarier runt om i landet. Därefter har dock Kulturrådet inte genomfört någon liknande satsning.

Litteratur om konstpedagogik

Det har publicerats en hel del litteratur om konstpedagogik på svenska under det senaste decenniet. Det finns alltså samlat erfarenheter och forskning och reflektioner kring praktik och teori samt exempel på pedagogiska metoder att använda. Det finns vidare en mängd äldre svenska publikationer samt publikationer på andra språk, men dessa har lämnats utanför sammanställningen här. Relevanta forskningspublikationer är framförallt:

- Aulin-Gråhamn, Lena och Sjöholm, Carina (2003) *Vad sägs om "Kultur i skolan"?*. Rapporter om utbildning 3/2003. Lärarutbildningen, Malmö högskola.²
- Aulin-Gråhamn, Lena och Thavenius, Jan (2003) *Kultur och estetik i skolan. Slutredovisning av Kultur och skola-uppdraget 2000-2003*. Rapporter om utbildning 9/2003. Lärarutbildningen, Malmö Högskola.³
- Aure, Venke, Illeris, Helene och Örtengren, Hans (2009) *Konsten som läranderesurs. Syn på lärande, pedagogiska strategier och social inklusion på nordiska konstmuseer*. Skärhamn: Nordiska akvarellmuseet.
- Carlgren, Maria et al. (red) (2011) *Genuspedagogiska gärningar. Subversiv och affirmativ aktion*. Vulkan förlag, ISBN 978-91-637-0172-6.
- Illeris, Helene (2002) *Billede, pædagogik og makt – postmoderna optikker i det billedpædagogiske felt*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Illeris, Helene (2005) Young People and Contemporary Art. *International Journal of Art & Design Education*, vol 24, nr 3: 231-242.
- Illeris, Helene (2006) Museums and galleries as performative sites for lifelong learning: constructions, deconstructions and reconstructions of audience positions in museum and gallery education. *Museum and society*, vol 4, nr 1: 15-26.⁴
- Lundgren, Ulf (red) (2006) *Uttryck, intryck, avtryck – lärande, estetiska uttrycksformer och forskning*. Vetenskapsrådets rapportserie 4:2006. Stockholm: Vetenskapsrådet & Uppsala: Uppsala universitet.
- *Skiascope*, nr 4, 2011. Temanummer "Konstpedagogik/Art Education". Göteborgs konstmuseums skriftserie. Göteborg: Göteborgs konstmuseum.⁵
- *Valör – Konstvetenskapliga studier* nr 4, 2003. Specialnummer om konstpedagogik. Uppsala: Konstvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.

Som annan vetenskaplig litteratur återger dessa publikationer ett flertal andra publikationer, intressant för den som vill fördjupa sig inom området.

² <http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/1286/utbrapp303.pdf?sequence=1>

³ <http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/1282/utbrapp903.pdf?sequence=1>

⁴ <http://www.virtualmuseums.dk/uploads/hi/2%20Illeris.pdf>

⁵ [http://www5.goteborg.se/prod/kultur/konstmuseet/dalis2.nsf/vyFilArkiv/SKIASCOPE4.pdf/\\$file/SKIASCOPE4.pdf](http://www5.goteborg.se/prod/kultur/konstmuseet/dalis2.nsf/vyFilArkiv/SKIASCOPE4.pdf/$file/SKIASCOPE4.pdf)

Det som framförallt lyfts fram i denna litteratur är att

- konstnärliga verk och uttryck på en mängd olika sätt kan användas för och i lärandeprocesser. Dessa utvecklas framförallt i samarbete mellan skolor/utbildningar och företrädare för konstnärlig gestaltning eller konstinstitutioner
- det finns olika perspektiv på lärande, olika möjliga pedagogiska strategier, och olika sätt att förhålla sig till relationen mellan konst, konstinstitution och konstupplevande person(er). Konstpedagogisk utveckling kan ske inom alla dessa tre områden
- konstpedagogiskt arbete liksom utveckling synliggörs i såväl formella dokument och strategier, fysisk disponering och utformning av lokaler samt informationsmaterial, pedagogisk personal och konkreta pedagogiska aktiviteter, samt i deltagares reaktioner och respons. Dokumentation av dessa kan vara ett sätt att synliggöra utveckling
- konstpedagogiskt (och bredare estetiskt relaterad pedagogik) skiljer sig åt beroende på om den är lokaliserad till skola respektive konst-/kulturinstitution, beroende på övergripande målsättningar och resurser för de respektive lärorummen. Samtidigt har de många gemensamma dimensioner
- det konstpedagogiska mötet kan ses och analyseras som en ritual med (olika/möjlig) rollfördelning, rumslig iscensättning, dramaturgi, koreografi samt en rad rituella sekvenser
- könsobalansen är ett faktum både i konsthistorien och konstpedagogiken som yrkesområde. Denna har i det senare fallet skett genom att tillväxten av pedagogisk verksamhet de senaste decennierna har skett med barn som målgrupp, där kvinnor anställts, medan intendenterna som främst varit män traditionellt visat konst för en vuxen publik.
- akademisk fortbildning inom området konstpedagogik bör stimuleras, för möjligheter till kvalificerad kompetensutveckling av personer inom arbetsområdet som redan har en akademisk grundexamen. Vidare bör fortbildning inom fältet stimuleras, liksom kunskapssammanställningar som antologier med mera som stärker interaktionen mellan fältet och forskningen på området.

Bland böcker författade om pedagogiska metoder och redskap för pedagogik knutet till bilder och konst finns framförallt:

- Burman, Greta (2007) *Konsten i historien*. Stockholm: Natur och kultur.
- Hejdelind, Veronica (2008) *Intryck och uttryck. Att använda bilder på gymnasiet*. Stockholm: Nationalmuseum & Malmö: Gleerup. Inkluderar cd-skiva.
- Kawai, Misaki (2011) *New Era Activities. Mot nya upptäckter – konstverktyg*. Malmö: Malmö konsthall.
- Malmquist, Karin (2005) *Samtidskonst för lärare och andra intresserade*. Stockholm: Moderna museet & Lärarförbundets förlag.
- Malmquist, Karin (2006) *Zon Moderna*. Stockholm: Moderna museet.
- Mårtensson, Åsa (red) (2008) *Konst och pedagogik/Art and Education*. Gävle: Gävle Konstcentrum.

Dessa publikationer ger exempel på hur man arbetar med samtidskonst och olika konkreta pedagogiska metoder knutet till samtidskonst vid olika konstinstitutioner.

Vidare finns publikationer som inte tydligt placerar sig i någon av de ovanstående grupperna:

- *Dokumentation från Kulturrådets idéseminarium om kulturpedagogik i relation till skolan. Stockholm 23-24 februari 2000.* Stockholm: Statens kulturråd.
- *Konstperspektiv* nr 3 och 4, 2001, artikelserie om ”Offensiva strategier – En länk mellan samtidskonst och konstföreningar”.
- *The art of having an audience. A Nordic conference on working strategically with audiences.* Dokumentation från KOP-nätverkets konferens 19-21 maj 2010.⁶
- *Vår konst publik. Seminarium om samspelet mellan konsten, konstnären, institutionerna och publiken.* Dokumentation från KOP-nätverkets konferens 22-23 maj 2008.⁷
- *Vår konst publik 2009.* Dokumentation från KOP-nätverkets konferens 19-20 maj 2009.⁸
- Örtegren, Hans (2004) *Behövs konstpedagogiken? En utvärdering av konstpedagogiskt seminarium.* Stockholm: Statens kulturråd.⁹

På sajten Konstpedagogik.se, som drivs av Gisela Fleischer, konstpedagog på Moderna Museet Malmö, finns mer litteratur relevant för det konstpedagogiska området listad. Fullständig webbadress finns i avsnittet Källor.

Förslag

Att vara en offensiv utvecklingsaktör i Region Skåne innebär att vara omnämnd som den region där mest innovativ och kvalificerad konstpedagogik/-förmedling/publikarbete sker i Sverige. Det innebär också att omnämnas positivt i internationell forskning och rapportering om konstpedagogik/-förmedling/publikarbete. Detta är ett resultat som troligen inte kan återkommas på något eller några få år. Det kräver mer systematisk och långsiktig satsning på utveckling av området och dess strukturer, kompetens och resurser.

Vad behövs för att mötet mellan konst och publik ska ske optimalt? Denna fråga är för bred för att besvaras uttömmande här, men följande faktorer är centrala:

- adekvata lokaler
- adekvat utbildad personal
- idéer, visioner, mål och legitima metoder för att möjliggöra möten (publikarbete, pedagogik, förmedling)
- satsning och intresse från ledning

⁶ http://www.riksutställningar.se/sites/default/files/user23/KOP_2011_rapport.pdf

⁷ http://www.riksutställningar.se/sites/default/files/user23/Varkonstpublik2008_utskriftsversion.pdf

⁸ http://www.riksutställningar.se/sites/default/files/user23/Varkonstpublik2009_webbfil.pdf

⁹ http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2004/behovs_konstped.pdf

Det konstpedagogiska fältet kan vara en stark aktör inom området i regionen genom institutioner och konstpedagoger med tydliga mål för sin verksamhet, ledningsstöd för utveckling, kompetens i genomförandet och en egen vilja. Med institutioner som själva driver visioner, mål och projekt som både genomförs och finns dokumenterade, och som har politiskt och organisatoriskt ledningsstöd för sin verksamhet.

Hur kan konstpedagogiken i Skåne spela roll för det professionella konstpedagogiska fältets utveckling i stort? Här finns stor utvecklingspotential. De nätverk som är aktiva bör kunna samla erfarenheter och sprida dessa genom verksamheter som redan idag används, främst fortbildningsdagar och konferenser. Enskilda institutioner och Region Skåne kan uppmärksamma och främja praktiker som väcker intresse inom professionen nationellt. Man kan skapa en plattform för att dela med sig av erfarenheter och kunskap om konstpedagogik inom regionen. Man kan också stöda regelbunden möjlighet att utbyta erfarenheter mellan professionellt verksamma i regionen, då olika institutioner har mycket olika möjligheter att inom ramen för anställningen möjliggöra pedagogisk fortbildning/erfarenhets-/kunskapsutbyte.

Som en summering av erfarenheterna av arbetet med denna rapport, redovisas här ett antal förslag till utveckling av regionala kulturpedagogiska uppdrag inom det konstpedagogiska fältet. I det vidare arbetet med att utforma nya uppdrag bör Region Skåne särskilt överväga:

- **dialog**

Utformandet av de nya uppdragen bör ske i sådan form att de som utför uppdragen upplever att de kunnat föra en dialog med Region Skåne gällande bästa utformning av uppdragen givet dessas målsättningar. Detta skapar legitimitet hos uppdragen hos uppdragstagarna, då de har möjlighet att bidra till att utforma dem på ett sätt som främjar dessas måluppfyllelse.

- **spjutspetsinsatser för en stark regional konstpedagogik**

Stöd skulle kunna ges för spjutspetsinsatser; utvecklingsprojekt där samlade krafter kan fokusera på kunskapsgenerering eller -utbyte utöver det som är möjligt i ordinarie verksamhet vid institutionerna. Idag har många konstinstitutioner i Skåne etablerad och uppskattad konstpedagogisk verksamhet, till stor del troligen genom de tidigare regionala kulturpedagogiska tjänster som fanns hos ett antal institutioner. Man kan säga att konstpedagogisk grundverksamhet sker vid samtliga i denna rapport nämnda organisationer. Det som personal som arbetar pedagogiskt i mycket varierande grad har möjlighet att finna tid till inom sina tjänster är mer substantiell kunskapsinhämtning och erfarenhetsutbyte som kan utveckla av verksamheten utöver den utveckling som sker i direkt kontakt med publikgrupper. Det är denna typ av kunskapsinhämtning och erfarenhetsutbyte på kvalificerad nivå som Region Skåne skulle kunna stimulera. De olika institutionernas specialkompetens och specialresurser skulle kunna avspeglas i de eventuella specifika uppdrag som institutioner får. Flera av institutionerna har idag sådan specialkompetens eller -inriktning på sin pedagogiska verksamhet (och generella verksamhetsinriktning).

- **tydligare prioriteringar och målstyrning utan detaljerade inslag av processtyrning**

Uppdragen bör utgå ifrån ett övergripande styrdokument och ett begränsat antal mål, eller en tydlig prioritering mellan olika regionala målsättningar och styrdokument. Detta för att underlätta prioriteringar hos uppdragstagarna. Annars bör Region Skåne vara tydlig med att prioriteringar får göras av de uppdragstagande institutionerna, om uppdragets mål av dessa anses vara motstridiga eller svåra att uppnå samtidigt. Uppdrag bör ges utifrån klara kriterier om vad som ska uppnås, och på vilka villkor uppdragen erhålls.

- **tydligare kriterier för beviljade kulturpedagogiska medel**

Idag utgör de fem organisationer som regionalt kulturpedagogiskt stöd för utvecklingsarbete en del av en grupp om totalt ca 16 institutioner. Dessa sträcker sig från kulturhus (Drömmarnas hus) över universitetsmuseum (Lunds universitets historiska museum) statligt museum till privata och framförallt kommunala och regionala museer. De flesta av dessa institutioner har sedan ungefär ett decennium mottagit regionalt stöd för kulturpedagogisk verksamhet. Dock är det oklart utifrån vilka kriterier dessa institutioner ursprungligen fått uppdragen, och ifall det gjort någon uppdatering av kriterierna. I samband med att uppdragen nu ses över, finns en möjlighet att för en tydlig och legitim fördelning av medel utifrån av Regionen uppställda mål och prioriteringar.

- **kontinuitet**

Uppdragen bör utformas på ett sätt som möjliggör långsiktigt arbete, och bör därför ges på mer än ett år. Detta för att långsiktig planering och verksamhetsutveckling bör stödjas. Det är vidare viktigt att kompetens vid Kultur Skåne knutet till ett nytt system för regionala konstpedagogiska uppdrag finns tillgänglig bland annat angående uppdragets syfte. Kontinuiteten inom Kultur Skåne är med andra ord också viktig för att stödet för de regionala uppdragen ute på konstinstitutioner ska fungera optimalt.

- **stödja självständig utveckling inom området utifrån regionens mål**

Region Skånes stöd till konstpedagogisk utveckling bör stimulera självständig utveckling inom fältet. Detta kan man göra genom att stärka möjligheterna till direkt kunskapsutbyte inom regionen. Detta sker redan idag, men kan utvecklas. Pedagogisk daglig verksamhet på institutionerna är nära knuten till utveckling av pedagogiken. Huvudmännen finansierar idag den grundläggande pedagogiska verksamheten vid institutionerna, en verksamhet som växt och stärkts de senaste åren med något undantag. Regionen kan spela en roll för att möjliggöra kunskaps- och erfarenhetsutbyte bland dem som arbetar med konstpedagogik i Skåne, eftersom antalet anställda på varje institution är relativt liten, och de ekonomiska resurserna till fortbildning begränsade. Regionen bör vidare fortsatt uppmärksamma de existerande initiativ som finns regionalt för att främja pedagogiken inom kulturpedagogikens olika delar, och ta fasta på det som dessa initiativ manifesterar, nämligen att det finns behov av särskilda arbetsätt, frågeställningar och erfarenhetsutbyte inom olika områden vid olika typer av institutioner.

- **fortbildning för akademiskt utbildad pedagogisk personal**

Eftersom de personer som idag arbetar vid konstinstitutioner med omfattande pedagogisk verksamhet har fleråriga högskolestudier bakom sig, är framförallt fortbildning något som Region Skåne kan stimulera för att utveckla området. Nyanställda vid dessa institutioner kan framöver förväntas ha en motsvarande hög utbildningsnivå, på grund av det relativt stora intresset för arbete inom konstområdet. Krav på utbildning motsvarande dagens bör därför kunna förutsättas vid institutionerna, samtidigt som den löpande pedagogiska verksamheten och den pedagogiska personalen kräver stimulans för nya idéer och utveckling.

Fortbildningsdagar och konferenser tillsammans med möten i nätverk och genom arbetet eller på fritiden fyller redan idag behovet av kompetensutveckling och nya idéer, men möjligheterna att ta del av utvecklingen internationellt är begränsad. Därför kan en satsning regionalt som knyter samman det regionala med det nationella och internationella vara av stort värde.

- **signalera behovet av forskning och kunskapsgenerering inom området**

En av Kultur Skånes prioriterade utvecklingsområden är att stärka kopplingar till forskning inom det kulturpedagogiska området. Anknytning till forskning idag vid konstinstitutioner i Skåne varierar beroende på institutionens profil och resurser. Den direkta anknytningen till pågående forskning är generellt liten, utöver den högskoleutbildning som de anställda har. Konstpedagoger har möjlighet att ta del av forskning vid framförallt internationella men även nationella konferenser och fortbildningsdagar, men i mycket begränsad omfattning. Kultur Skåne bör uppmuntra forskning om konstpedagogik vid högskolor i regionen, och samarbete mellan konstinstitutioner och högskola. Genom att stärka stödet till konstpedagogisk utveckling i regionen kan även intresset för forskning inom området förhoppningsvis stimuleras, liksom samarbeten mellan högskola och konstpedagoger. Regionen som större samordnande aktör kan markera betydelsen av kunskapens bas för konstpedagogisk utveckling och kvalitet genom att stimulera samarbete mellan både enstaka institutioner och universitet och högskolor, som mellan regionen eller regionala projekt och högskolevärlden. Enskilda konstinstitutioner har själva svårt att söka medel för forskningsrelaterad verksamhet, sådana initiativ bör komma från universitets- eller högskolehåll. Därför skulle Region Skåne exempelvis söka skapa intresse vid högskolor och universitet i regionen att stärka forskning inom området. Även studenter på grundnivå och avancerad nivå bör kunna stimuleras att undersöka aspekter av konstinstitutioners konstpedagogiska verksamhet.

- **dra lärdomar av utvecklingen i Västra Götaland**

Västra Götaland har tidigare gjort satsningar på kulturpedagogik. Region Skåne borde kunna inhämta erfarenheter och kunskap om hur denna utveckling skett och vad det fört med sig. En sådan jämförelse kan ge viktiga perspektiv på aktuella regionala förslag i Skåne.

- **utvärdera stöd till nätverk inom Öresund**

Region Skåne stöder idag Musund-nätverket med medlemmar bland både danska och svenska museer runt Öresund. Resultatet av stöd till detta nätverk kan utvärderas, och erfarenheter

relateras till konstpedagogikområdet. Motsvarande samarbete med Danmark borde stimuleras inom det konstpedagogiska området, då avstånden är korta och antalet konstmuseer i området är relativt högt. I Köpenhamnsområdet finns flera betydelsefulla konstinstitutioner, som är mer lättillgängliga än motsvarande i Stockholm. Även forskningen i Danmark är i dagsläget mer omfattande inom det konst- och kulturpedagogiska området än i Sverige.

- **stödja barns möjlighet att ta del av konstpedagogisk verksamhet**

I den regionala kulturnämndens budget för 2012 anges att man under året kommer att se över möjligheter att öka kulturens tillgänglighet för barn. Kostnader för transporter som ett hinder för skolor att besöka kulturinstitutioner påtalades i utvärderingen av de regionala kulturpedagogiska uppdragen 2011, så förslag på sätt att öka tillgängligheten till konstinstitutioner och dessas pedagogiska resurser är önskvärda.

- **utveckla rapportering och statistik rörande kulturpedagogik i Skåne**

Regionen bör arbeta för att utveckla nyckeltal, enheter och kriterier för enhetlig rapportering av verksamhet inom kulturpedagogik. Detta är väsentligt för en bättre förståelse av verksamheter målgrupper samt konst- och kulturinstitutioners och den regionala kulturpolitikens utfall. Dagens rapporteringsformulär för regionala kulturpedagogiska uppdrag kan utvecklas för ökad tydlighet och förståelse.

Källor

Utöver nedanstående källor har intervjuer och samtal med pedagoger och verksamhetsledare vid berörda organisationer, samt skriftligt material i form av e-postkorrespondens och skriftliga dokument varit informationskällor. De i rapporten nämnda organisationerna har bidragit med tid och material i samband med arbetet med rapporten, bland annat genom ett inledande möte och ett avslutande arbetsseminarium. De respektive institutionernas hemsidor har inte här angetts.

Arts Marketing Associations sajt, <http://www.a-m-a.co.uk/>

Bresler, Liora (red.) 2007 *International handbook of research in arts education*. Springer.

CAVICs sajt, <http://www.dpu.dk/cavic/>

CECAs sajt, <http://ceca.icom.museum/>

Crescos sajt,

http://www.vastarvet.se/kulturvast_templates/Kultur_ArticlePage.aspx?id=63119

engages sajt, <http://www.engage.org/home/index.aspx>

Hooper-Greenhill, Eilean (1991) *Museum and Gallery Education*. Leicester: Leicester University Press.

Konstpedagoger i Väst-nätverket, konstkonsulenterna i Västra Götaland,

<http://konstkonsulenterna.se/vgregion/konstpedagoger-i-vast>

Konstpedagogik.se, Gisela Freischers sajt med bland annat litteraturtips om konstpedagogik,

<http://www.konstpedagogik.se/>

Norsk publikumsutvecklings sajt, <http://norskpublikumsutvikling.no/>

Skapande skola-material från regeringens hemsida,

<http://www.regeringen.se/sb/d/1897/a/88180>

Skiascope 4. Göteborgs konstmuseums skriftserie, 2011,

[http://www5.goteborg.se/prod/kultur/konstmuseet/dalis2.nsf/vyFilArkiv/SKIASCOPE4.pdf/\\$file/SKIASCOPE4.pdf](http://www5.goteborg.se/prod/kultur/konstmuseet/dalis2.nsf/vyFilArkiv/SKIASCOPE4.pdf/$file/SKIASCOPE4.pdf).

Sidor på Kultur Skånes webbsajt:

Bildkonst och form, Kultur Skåne, http://www.skane.se/sv/Webbplatser/Kultur-Skane-samlingsnod/Kultur_Skane/Bildkonst_och_form/

Kulturplanen - från ord till handling, http://www.skane.se/sv/Webbplatser/Kultur-Skane-samlingsnod/Kultur_Skane/Bildkonst_och_form/Kulturplanen---fran-ord-till-handling/

KOP - nätverket för konst och publikfrågor, Kultur Skåne,
http://www.skane.se/sv/Webbplatser/Kultur-Skane-samlingsnod/Kultur_Skane/Bildkonst_och_form/Publikstrategiskt-arbete/Seminarium-kring-forandrade-publikforutsattningar-och-dess-konsekvenser/

KPN (KulturPedagogiskt Nätverk), http://www.skane.se/sv/Webbplatser/Kultur-Skane-samlingsnod/Kultur_Skane/Kulturutveckling_barn_och_unga/Grupper-och-natverk/KPN-KulturPedagogiskt-Natverk/

Regional kulturplan för Skåne. Reviderad 2011-10-27,
http://www.skane.se/Public/Kultur/Kulturpolitik%20i%20samspel/Regional_kulturplan_2011-2012_reviderad_2011.pdf

Regionala kulturpedagogiska uppdrag, Kultur Skåne,
http://www.skane.se/sv/Webbplatser/Kultur-Skane-samlingsnod/Kultur_Skane/Bildkonst_och_form/Konstpedagogik/

Spontana remissvar från kulturorganisationer på Region Skånes kulturplan 2011-2012, Kultur Skåne, http://www.skane.se/sv/Webbplatser/Kultur-Skane-samlingsnod/Kultur_Skane/Samverkansmodellen/Skanes-Kulturplan/Kulturplan---revidering-2011/

Strategiskt publikarbete, Kultur Skåne, http://www.skane.se/sv/Webbplatser/Kultur-Skane-samlingsnod/Kultur_Skane/Bildkonst_och_form/Publikstrategiskt-arbete/

Tillgängliggöra Öresundsregionens bild- och formutbud, Kultur Skåne,
http://www.skane.se/sv/Webbplatser/Kultur-Skane-samlingsnod/Kultur_Skane/Samverkansmodellen/Skanes-Kulturplan/Kulturplanen---fran-ord-till-handling/Bildkonst-och-form/Tillgangliggora-Oresundsregionens-bild--och-formutbud/

Uppsökarna - ett gäng kulturpedagoger till er tjänst!,
http://www.skane.se/sv/Webbplatser/Kultur-Skane-samlingsnod/Kultur_Skane/Kulturutveckling_barn_och_unga/Uppdrag-for-regional-kulturpedagogik/Uppsokarna---ett-gang-kulturpedagoger-till-er-tjanst/